

Стала економіка

УДК 365.2:477

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17865058>

**Інклюзивне соціальне житло як стратегічний інструмент досягнення
ЦСР**

Крюкова Ірина Олександрівна,

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри обліку і оподаткування

Одеський державний аграрний університет,

м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-0577-6364>

Гагарінов Олексій Валерійович,

доктор філософії з економіки,

амбасадор Фонду Родини Богдана Гаврилишина,

викладач кафедри економіки підприємства та організації бізнесу,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,

Харків, Україна,

докторант Одеського національного технологічного університету,

<https://orcid.org/0000-0002-3886-8388>

Пожуєва Тетяна Олександрівна,

професор кафедри, кафедра бізнесу та управління,

Національний університет «Запорізька політехніка»,

м. Запоріжжя, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-9895-2557>

Демченко Катерина Олегівна,

доктор філософії з економіки, викладач кафедри соціальної економіки,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-4097-9407>

Прийнято: 02.11.2025 | Опубліковано: 13.11.2025

***Анотація:** Метою статті є визначення ролі та стратегічного значення інклюзивного соціального житла як дієвого інструменту сприяння досягненню Цілей сталого розвитку (ЦСР) та стабілізації суспільного життя в Україні в умовах загострення житлової кризи та зростання потреб вразливих груп населення (ВПО, особи з обмеженими фізичними здібностями).*

***Методи.** Дослідження базується на системному аналізі наукового доробку вітчизняних та зарубіжних вчених, присвяченого соціальному житлу та ЦСР. Використано методи порівняльного аналізу для вивчення міжнародного досвіду (Нідерланди, Данія, Австрія) та методи класифікації та синтезу для обґрунтування ключових ознак та потенційних бонусів інклюзивного житла. Застосовано стратегічний підхід для визначення прямого та опосередкованого впливу цього інструменту на соціальну, економічну та екологічну складові сталого розвитку.*

***Результати.** Виявлено, що існуючі наукові підходи не пропонують цілісної операційної моделі інтеграції принципів інклюзивності у житлову політику України, а також відсутня система показників для оцінки стратегічної ролі соціального житла як інструменту ЦСР. На основі синтезу визначено, що інклюзивне соціальне житло являє собою цілісне середовище, що характеризується рівністю прав, архітектурною та економічною доступністю, безбар'єрністю та соціальною згуртованістю. Обґрунтовано, що його масштабізація створює соціально-гуманітарні (інтеграція ВПО), економічні (стимулювання будівництва) та екологічні (енергоефективність)*

бонуси. Встановлено, що інклюзивне соціальне житло безпосередньо сприяє досягненню ЦСР.

Висновки. Інклюзивне соціальне житло набуває значення не лише як соціальний інструмент, а і як стратегічний каталізатор для стабілізації суспільного життя та прискорення досягнення ЦСР в Україні в контексті післявоєнного відновлення. Масштабізація цього житла є стратегічною інвестицією у формування сталого, згуртованого та екологічно відповідального суспільства. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці конкретних механізмів реалізації цього потенціалу.

Ключові слова: інклюзивне соціальне житло, Цілі сталого розвитку (ЦСР), житлова політика, вразливі групи населення, соціальна інтеграція, безбар'єрність.

Inclusive Social Housing as a Strategic Instrument for Achieving Sustainable Development Goals (SDGs)

Irina Kryukova,

Doctor of Sciences in Economics, Professor,
Head of the Department of Education and Training,
Odesa State Agrarian University,
Odesa, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-0577-6364>

Oleksii Haharinov,

PhD in Economics, Teacher of the Department of Enterprise Economics and Business Organization, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
Kharkiv, Ukraine
Doctoral student at Odesa National Technological University,
<http://orcid.org/0000-0002-3886-8388>

Tetiana Pozhuieva,

Professor, Department of Business and Management, National University

"Zaporizhzhia Polytechnic",

Zaporizhzhia, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-9895-2557>

Kateryna Demchenko,

PhD in Economics, Lecturer of Department of Social Economy,

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-4097-9407>

Abstract: *The objective of the article is to determine the role and strategic significance of inclusive social housing as an effective instrument for promoting the achievement of the Sustainable Development Goals (SDGs) and stabilizing public life in Ukraine, given the exacerbation of the housing crisis and the growing needs of vulnerable population groups (Internally Displaced Persons (IDPs), people with disabilities).*

Methods. *The research is based on a systematic analysis of scientific works by domestic and international scholars on social housing and the SDGs. Comparative analysis methods were used to study international experience (the Netherlands, Denmark, and Austria), and classification and synthesis methods were applied to substantiate the key characteristics and potential benefits of inclusive housing. A strategic approach was employed to determine the direct and indirect impact of this instrument on the social, economic, and environmental components of sustainable development.*

Results. *It was found that existing scientific approaches do not offer a holistic operational model for integrating inclusion principles into Ukraine's housing policy, and there is a lack of an indicator system to assess the strategic role of social housing as an SDG instrument. Based on synthesis, inclusive social housing is*

defined as a holistic environment characterized by equality of rights, architectural and economic accessibility, barrier-free design, and social cohesion. It is substantiated that its scaling up generates socio-humanitarian (IDP integration), financial (construction stimulation), and environmental (energy efficiency) benefits. Inclusive social housing is established to directly contribute to achieving the SDGs.

Conclusions. Inclusive social housing is gaining importance not only as a social instrument but also as a strategic catalyst for stabilizing public life and accelerating achievement of the SDGs in Ukraine within the context of post-war recovery. Scaling up this type of housing represents a strategic investment in forming a sustainable, cohesive, and environmentally responsible society. Future research prospects lie in developing concrete mechanisms for realizing this potential.

Keywords: *inclusive social housing, Sustainable Development Goals (SDGs), housing policy, vulnerable population groups, social integration, barrier-free environment.*

Постановка проблеми. Загострення житлового питання в Україні та зростання попиту на житло з боку окремих соціальних груп населення потребує удосконалення існуючих засад житлової політики та пошуку інструментів і механізмів, які спроможні забезпечити особливі житлові потреби. Розв'язання цієї проблеми має носити комплексний інклюзивний характер, який дозволить підвищити рівень забезпеченості українців житлом та покращити його якість. Це формуватиме передумови підвищення рівня якості життя населення, розв'язання гуманітарних, економічних, демографічних та соціальних проблем суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Житлові питання завжди займали провідне місце у дослідженнях значної кількості українських вчених. Вагомий внесок у теоретичну, методичну і практичну площину вирішення

даного питання зробити такі науковці, як: Богданенко А.І., Васильців Т.Г., Дубина М. В., Ігнатенко М.М., Ілляшенко К., Кічко І.І., Олійник Н.І., Малік М.Й., Мармуль Л.О., Онєгіна В.М., Роговий А.В., Рудаков В.І. та інші.

Інклюзивне житлове забезпечення поступово постає важливим аспектом життя українського суспільства та розглядається як частина інклюзивної економіки країни [1, с. 115]. протягом останніх років науковцями піднімається питання про необхідність підвищення ступеня інклюзивності міст і житлових територій України для кращого забезпечення потреб громадян [2, с. 14; 3, с. 157]. Вчені наголошують, що у розв'язанні національної житлової проблеми соціальний контекст є ключовим, що потребує удосконалення житлової політики як на держаному, так на місцевому рівнях управління [4].

За останні роки житлова проблема значно поглибилась та набула нового характеру – щорічно зростає чисельність осіб, які потребують житла на особливих інклюзивних умовах (ВПО, особи з обмеженими фізичними здібностями, діти-сироти та ін). Скорочується також потенціал державного фінансування будівництва і підтримки житла – кошти державного бюджету спрямовуються у інші пріоритетні сфери [5]. Незважаючи на це, соціальний пріоритет житлового забезпечення, на думку Забаштанського М. і Рогового А., має стати стратегічним і першочерговим у вирішенні житлової проблеми України [6, с. 215].

Роль соціального житла активно набуває все більшого значення та поширення у розвинутих країнах світу. У трьох країнах (Нідерландах, Данії та Австрії) соціальне житло становить понад 20% усього житла, у Франції, Великій Британії, Ісландії, Ірландії та Фінляндії воно займало від 10% до 19% від загальної житлової площі. [7, с. 110]. Політика розподілу соціального житла у цих країнах сприяє досягненню наступних основних цілей: пріоритет для людей, які проживають у соціальному житлі, через справедливу та прозору систему, усунення дискримінації населення, допомогу тим, хто найбільше

потребує житла, сприяння доступу населення до можливостей працевлаштування та навчання, зміцнення розвитку сталих територіальних громад, максимальне використання фонду соціального житла [8, с. 158].

Зарубіжні науковці приходять до спільного висновку, що інклюзивне соціальне житло є ефективним інструментом досягнення цілей сталого розвитку, зокрема ЦСР 1 «Подолання бідності», 10 «Скорочення нерівності», 11 «Сталий розвиток міст і громад» [9, с. 121]. Інклюзивне соціальне житло постає також ключем до інтеграції та підвищення ступеня динамічності суспільства [10, с. 8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на значну увагу українських науковців до житлового питання та визнання соціального контексту як ключового, аналіз останніх досліджень виявив низку невирішених частин загальної проблеми, особливо в умовах загострення житлової кризи та зростання попиту на житло з боку особливих соціальних груп:

1. Відсутність цілісного механізму інтеграції інклюзивності. Існуючі дослідження акцентують увагу на необхідності підвищення ступеня інклюзивності міст і житлових територій та соціального пріоритету житлового забезпечення, але не пропонують комплексної, операційної моделі або механізму інтеграції принципів інклюзивності безпосередньо у формування та управління фондом соціального житла в Україні.

Відсутні чіткі науково-методичні підходи до диференціації особливих житлових потреб різних вразливих груп (ВПО, особи з обмеженими фізичними здібностями, діти-сироти) та їхнього втілення у стандарти будівництва і розподілу.

2. Недостатнє обґрунтування ролі соціального житла як інструменту ЦСР. Хоча зарубіжні науковці визнають інклюзивне соціальне житло ефективним інструментом досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) (зокрема,

ЦСР 1, 10, 11), в українському науковому полі недостатньо обґрунтовано стратегічне значення та прямий вплив такого житла на розв'язання комплексних національних проблем — гуманітарних, економічних, демографічних та соціальних — у поточному кризовому контексті.

Відсутня система показників (індикаторів), адаптованих до українських реалій, які б дозволяли оцінити ефективність використання інклюзивного соціального житла саме як стратегічного інструменту стабілізації суспільного життя та досягнення ЦСР.

Таким чином, існує потреба у переході від загального визнання соціального пріоритету до конкретного визначення ролі та значення інклюзивного соціального житла як стратегічного інструменту, що здатен забезпечити не лише задоволення особливих житлових потреб, а й стати каталізатором досягнення ЦСР та стабілізації суспільства в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення ролі і значення інклюзивного соціального житла у досягненні цілей сталого розвитку та стабілізації суспільного життя в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інклюзивність у соціально-економічному контексті є складних і багатограним поняттям. Досить часто дана дефініція згадується як у контексті застосування категорій «безбар'єрність», «доступність», «рівність». Сьогодні термін «інклюзивна нерухомість» вже стала ключовою категорією для більшості агентств з нерухомості, зокрема, які надають послуги житлового характеру.

Житлова нерівність є не просто питанням наявності житлових приміщень у людей та їх родин. Воно має більш глибоке і масштабне значення, відображає і посилює / знижує соціальну нерівність і напругу у суспільстві. Інклюзивний житловий аспект перетинається з расою, класом, статтю та рівнем доходу, визначаючи доступ до освіти, зайнятості, охорони здоров'я, стабільність існування та рівень якості життя у цілому.

ООН право на якісне житло визнає одним з основних прав людини і відображена в Європейській основі соціальних прав (EPSR). Якість житла визначається трьома ключовими параметрами: 1) фізичне благополуччя - забезпеченість і доступність безпечним житлом з належним захистом від негоди, доступ до необхідних комунальних послуг і ресурсів; 2) соціальне благополуччя - житло, має підтримувати соціальні відносини, інклюзивність та згуртованість, що часто визначаються інфраструктурою та демографічною ситуацією в районах; 3) психічне благополуччя, яке передбачає безпеку, стабільність і свободу від дискримінації на ринках житла, які безпосередньо впливають на психічне здоров'я людей [11].

Як визначає Європейський інститут енергетики і кліматичної політики ІЕЕСР, інклюзивне житло має вирішувати наступні ключові питання: 1) достатність житлового фонду для задоволення попиту на житло (місцевого та національного); 2) доступність з економічних позицій - витрати на житло та супутні послуги повинні відповідати доходу або добробуту домогосподарства, щоб уникнути фінансового тягаря; 3) житло має відповідати стандартам якості та відповідати цінностям і потребам мешканців [12].

Майбутні пріоритети стратегій житлової політики країн ЄС вже сьогодні враховують основні принципи інклюзивного житла [13], серед яких: пріоритет новому будівництву житла перед модернізацією; повний перехід до циркулярних і енергоефективних технологій будівництва; розширення практик державної підтримки екологічних житлових проєктів; врахування гендерних аспектів місцевих житлових стратегій. У європейських країнах широко розповсюдженими є приклади проєктів створення інклюзивного житла, що спрямовані на подолання перешкод, з якими стикаються біженці та інші вразливі групи населення у контексті міської міграції щодо доступу до довгострокового житла. Одним з типових поширених прикладів є програма Cities4Co-housing, що сприяє взаємному навчанню та обміну знаннями,

надаючи містам практичні інструменти для впровадження довгострокових рішень, що сприяють доступності житла, соціальній згуртованості та інклюзивному розвитку міст (Португалія, Іспанія, Італія, Греція) [14].

Інклюзивне житло - це не просто будівля, а цілісне середовище, яке враховує різноманітні потреби людей і дозволяє кожному вести самостійне, гідне та комфортне життя, незалежно від віку, фізичних можливостей, стану здоров'я чи соціального статусу. Воно визначається сукупністю характеристик і ознак, серед яких вагоме значення мають ознаки, наведені на рис. 1.

Інклюзивне соціальне житло має потужний потенціал не лише соціального житлового будівництва. За умов переходу до засад сталого розвитку воно формує комплексний підхід до створення стабільного, здорового і справедливого суспільства. Для України, яка переживає глибоку гуманітарну кризу через війну та має велику кількість внутрішньо переміщених осіб, такий підхід до житлового забезпечення особливих груп населення набуває критично важливого значення.

Масштабізація інклюзивного соціального житла створює коротко- та довгострокові бонуси для суспільства і має як соціально-економічні, так і демографічні і екологічні переваги. Серед основних з них можна відмітити бонуси, представлені на рис. 2.

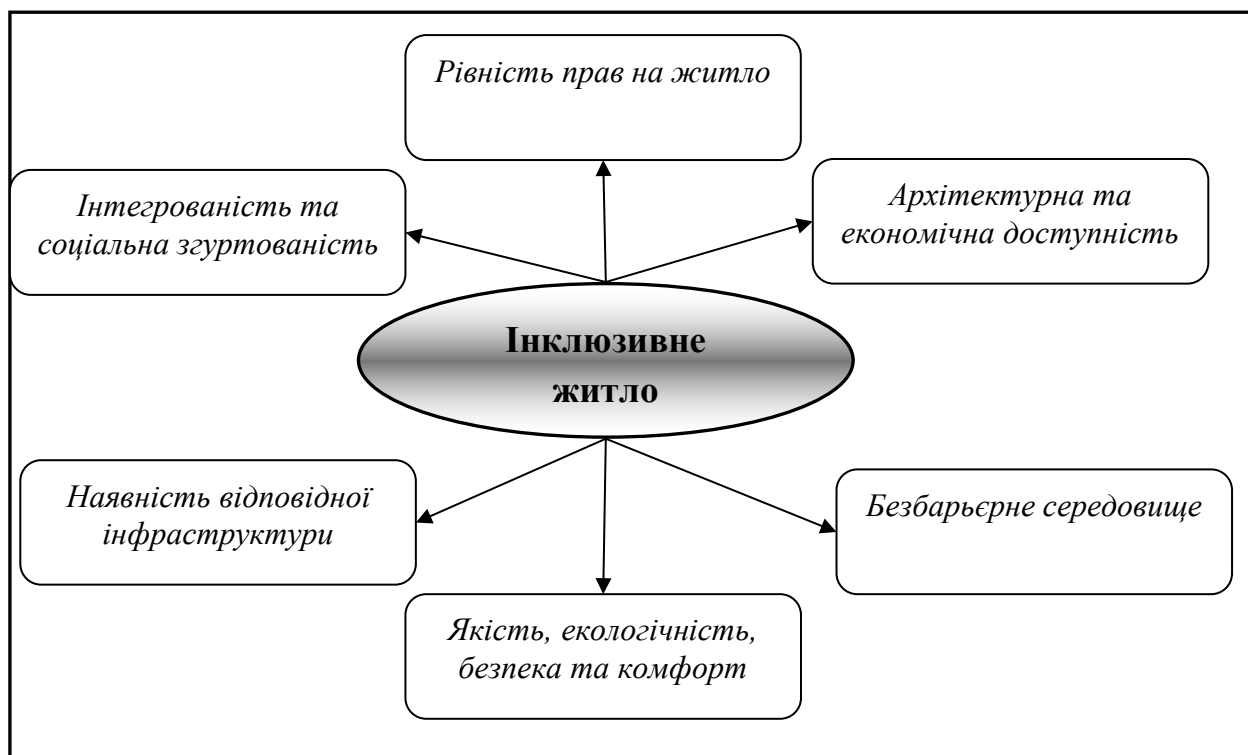

Рис. 1. Основні ознаки інклюзивного житла

Джерело: авторська розробка

Враховуючи характер потенційних вигод від збільшення обсягів інклюзивного соціального житла для України, їх можна розглядати як стратегічні інвестиції у соціальну згуртованість, стабільність, потенціал економічного відновлення та демографічного зростання.

Крім прямих бонусів, інклюзивне соціальне житло має високий потенціал створення екологічних вигод. Сучасне житлове будівництво поступово переходить на нові екологічні стандарти енергоефективності, використання екологічних матеріалів, економії ресурсів [15]. Це формує передумови для економії витрат на комунальні платежі, сприяє покращенню екологічної ситуації у межах житлових територій, покращенню показників здоров'я мешканців. У такому форматі інклюзивне соціально житло також проявляється як стратегічний інструмент покращення якості життя населення та досягнення цілей сталого розвитку.

Рис. 2. Потенційні бонуси від масштабізації інклюзивного соціального житла

Джерело: авторська розробка

З урахуванням своєї природи та особливостей впливу на суспільство, економіку і екологію, інклюзивне соціальне житло може стати ключовим інструментом для досягнення Цілей сталого розвитку та побудови сталого суспільства в Україні. Воно безпосередньо впливає на соціальну, економічну та екологічну складові стабільності країни (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив інклюзивного соціального житла на досягнення цілей сталого розвитку України

Виміри сталого розвитку	Характер впливу
<i>Прямий вплив на досягнення цілей сталого розвитку</i>	
ЦСР 1: Подолання бідності	Соціальне житло забезпечує стабільне і доступне житло для вразливих груп населення (ВПО), малозабезпечені сім'ї, люди з інвалідністю). Це дозволяє їм вивільнити кошти на інші потреби (харчування, охорона здоров'я, освіта), зменшуючи ризик бідності внаслідок непомірних витрат на житло.
ЦСР 3: Міцне здоров'я	Якісне житло безпосередньо впливає на фізичне і психічне здоров'я мешканців. Це зменшує захворюваність та сприяє появі здорових поколінь.
ЦСР 8: Гідна праця та економічне зростання	Стабільне житло дозволяє людині зосередитися на пошуку роботи, навчанні та професійному розвитку. Розширення масштабів будівництва створює нові робочі місця та стимулює розвиток технологічно суміжних видів діяльності.
ЦСР 10: Зменшення нерівності	Інклюзивність передбачає створення середовища, доступного для всіх, незалежно від доходу, статі, віку, стану здоров'я чи соціального статусу людини. Це запобігає утворенню ізоляції населення та сприяє створенню стабільних соціально згуртованих житлових територій.
ЦСР 11: Сталий розвиток міст і громад	Зменшує частку неформальних поселень. Сприяє комплексному розвитку територій, розвитку суспільної інфраструктури, підвищує доступ до безпечного та доступного житла для всіх категорій населення
<i>Економічний вимір</i>	
Стимулювання економіки	Будівництво та експлуатація житлових масивів стимулює ділову активність бізнес-суб'єктів суміжних та пов'язаних секторів та створює додаткові робочі місця.
Економічні мотиви до праці	Необхідність розв'язання проблеми житлового забезпечення постає одним з найбільш дієвих стимулів людини до зайнятості та праці
Зменшення витрат держави	Запобігання бездомності та покращення здоров'я населення зменшують навантаження на соціальні служби та систему охорони здоров'я у довгостроковій перспективі.
<i>Соціальний вимір</i>	
Інтеграція ВПО та вразливих груп	Спосіб вирішити проблему надання житла українцям, які втратили житло внаслідок військового конфлікту, можливість інтеграції у нову громаду, отримання соціально-економічної підтримки, що знижує рівень напруженості у суспільстві
Створення інклюзивних територіальних громад	Розробка житлових проектів на засадах інклюзивності є підґрунтям для створення комфортного житла для всіх мешканців житлової території. Це формує суспільство взаємної поваги та підтримки.

Відновлення довіри до держави:	Ефективна політика у сфері соціального житла демонструє громадянам, що держава здійснює соціально-економічну підтримку населення, що посилює соціальний капітал та згуртованість суспільства
<i>Екологічний вимір</i>	
Зниження енергоспоживання	Стимулює зменшення викидів парникових газів і сприяє скороченню витрат на житлово-комунальні послуги
Використання екологічних матеріалів	Сприяє збереженню здоров'я мешканців, знижує ризики кліматичних змін, стимулює постачальників до екологізації своєї діяльності
Екологічний розвиток територій	Сприяє екологічному розвитку територій через підвищення енергоефективності, екологічної інфраструктури, створення «зелених» зон, скороченню обсягів споживання ресурсів.

Джерело: авторська розробка

Таким чином, інклюзивне соціальне житло - це не лише соціальний інструмент, а й елемент сталого містобудування, який зменшує екологічний слід та створює більш здорове та ефективне середовище для всіх мешканців. Масштабізацію інклюзивного соціального житла можна розглядати як стратегічні інвестиції у економічне відновлення, формування сталого та згуртованого суспільства і та екологічне майбутнє України. Інклюзивне соціальне житло безпосередньо сприяє досягненню ключових Цілей сталого розвитку України у контексті її післявоєнного відновлення.

Висновки. Результати досліджень продемонстрували, що інклюзивне соціальне житло набуває винятково важливого значення не лише для розв'язання традиційно гострої для України проблеми житлового забезпечення. За майбутніх стабільних умов інклюзивне соціальне житло може стати дієвим інструментом сприяння досягнення цілей сталого розвитку, підвищення рівня якості життя населення, стабілізації та згуртованості суспільства. Інклюзивне соціальне житло визначається такими основними характеристиками, як: рівність прав на житло, архітектурна та економічна доступність, безбар'єрність середовища, якість, екологічність, безпека та комфорт, наявність відповідної інфраструктури, інтегрованість та соціальна згуртованість. Інклюзивне соціальне житло тісно пов'язано з ЦСР 1,3,10,11 та тісно корелює із всіма складовими концепції сталого розвитку: економічною,

соціальною та екологічною. Перспективами подальших наукових досліджень у контексті даної теми постає розробка конкретних механізмів, які сприятимуть досягненню цілей сталого розвитку України через масштабізацію інклюзивного соціального житла.

Список використаних джерел

1. Цимбалюк І. О., Павліха Н.В. Інклюзивна економіка: шлях до соціальної рівності та економічного розвитку: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 320 с.
2. Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України. Київ: НІСД, 2020. 24 с.
3. Кічко І. І. Житлове будівництво в Україні у контексті урбаністичних та демографічних змін. *Демографія та соціальна економіка*. 2021. № 3 (45). С. 155-161. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2021.03.155>.
4. Когатько Ю.Л., Реут А.Г. Соціальна підтримка у вирішенні житлового питання: міжнародний досвід, ситуація в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-37>.
5. Олійник Н. І., Самолюк О. В. Сучасний стан та проблеми державного регулювання житлового будівництва в Україні. *Вісник післядипломної освіти*. 2024. Вип. 30 (59). DOI: [https://doi.org/10.58442/3041-1858-2024-30\(59\)-280-297](https://doi.org/10.58442/3041-1858-2024-30(59)-280-297).
6. Забаштанський М., Роговий А. Пріоритети державної політики стимулювання розвитку житлового фонду України: аспект інвестиційної активності. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 1. С. 212-219. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-29>.
7. Meri I. B., Hussein S. Conceptualizing Inclusive Social Housing with A Modern Local Orientation. *Journal`s university of babylonfor engineering sciences (JUBES)*. 2024. Vol.32. № 5. P. 101-118. DOI: <https://doi.org/10.29196/j4cjgy23>.

8. Hansson A. Granath, Lundgren B. Defining Social Housing: A Discussion on the Suitable Criteria. *Housing, Theory Soc.* 2019. Vol. 36. №. 2. Pp. 149-166. DOI: <https://doi.org/10.1080/14036096.2018.1459826>.
9. Greco A., Long T. B. Towards Sustainable Cities and Communities: Paradoxes of Inclusive Social Housing Strategies. *World Scientific Encyclopedia of Business Sustainability, Ethics and Entrepreneurship*. 2022. P.113-135. DOI: https://doi.org/10.1142/9789811248870_0006.
10. Haman O., Hulse K., Jacobs K. Social Inclusion and the Role of Housing. 2021. P. 1-20.
11. The Right to Adequate Housing. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/FS21_rev_1_Housing_en.pdf.
12. Towards Inclusive Housing Systems: A Conceptual Framework to Study Housing Inequality. URL: <https://ieecp.org/2025/02/13/towards-inclusive-housing-systems-a-conceptual-framework-to-study-housing-inequality/>.
13. Гайда Г., Фарбар К., Червінська Т. Реформа соціального житла в Україні: європейська експертиза та локальні виклики. Mistosite. URL: <https://mistosite.org.ua/articles/reforma-sotsialnoho-zhytla-v-ukraini-ieuropeiska-ekspertyza-ta-lokalni-vyklyky>
14. Cities 4 Co-housing: Solutions for Affordable and Inclusive Urban Living. URL: <https://urbact.eu/articles/cities-4-co-housing-solutions-affordable-and-inclusive-urban-living>.
15. . В Україні запроваджено нові вимоги до енергоефективності будівель - стандарт НЗЕБ вже розпочав діяти! Держенергоефективність. URL: <https://saee.gov.ua/news/v-ukraini-zaprovadzheno-novi-vymohy-do-enerhoefektyvnosti-budivel-standart-nzeb-vzhe-rozpochav-diiaty>.